

ภาพแทนจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าย่าง-ม่า จังหวัดมหาสารคาม

The Representation in Murals Found in Pung Thao Kong-Ma Shrine Maha Sarakham Province.

ทัศนีย์ ศรีมันตะ

Thussaneewan Srimunta

อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Lecturer from the Faculty of Humanities and Social Sciences Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding Author Email: thussaneewan.yu@gmail.com

Received: 21 November 2021

Revised: 25 January 2022

Accepted: 31 January 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาประเภทของภาพจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าย่าง-ม่าจังหวัดมหาสารคาม และ 2. เพื่อศึกษาภาพแทนของภาพจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าย่าง-ม่า จังหวัดมหาสารคาม เป็นงานวิจัยแบบเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย แบบบันทึก และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยมีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสาร วรรณกรรม แบบบันทึก และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเภทของภาพจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าย่าง-ม่า จังหวัดมหาสารคาม มีจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าย่าง-ม่า จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 9 ภาพ และมีประเภทของจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าย่าง-ม่า มีทั้งหมด 4 ประเภท ได้แก่ สัตว์มงคล สิ่งของมงคล ผลไม้มงคล ดอกไม้มงคล และ 2) ภาพแทนของจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าย่าง-ม่า จังหวัดมหาสารคาม มีทั้งหมด 6 ภาพแทน ได้แก่ ผู้ที่มีความรักแท้ ความเป็นผู้นำ ผู้ที่มีความร่ำรวยเงินทอง และความสุข ผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรง อายุยืนยาว นักปราชญ์ และความสามัคคี

คำสำคัญ: ภาพแทน, จิตรกรรมฝาผนัง, ศาลเจ้าปู่ศาลเจ้าย่าง-ม่า

Abstract

This research consists purposes were 1. to study patterns of murals that appear in Pung Thao Kong-Ma Shrine Maha Sarakham Province and 2. to study representation of murals that appear in Pung Thao Kong-Ma Shrine Maha Sarakham Province is qualitative research. There are research tools, including recording forms and structured interviews. with a target group of 5 people who came from a specific selection Then use the information gathered from documents, literature, records and structured interview forms. to content analysis. The results of the study 1) Types of paintings that appear in Pung Thao Kong-Ma Shrine Maha Sarakham Province There is a mural that appears in Pung Thao Kong-Ma Shrine. There are 9 types of paintings in Maha Sarakham Province, and there are 4 types of paintings that appear in Pung Thao Kong-Ma Shrine, which are auspicious animals, auspicious objects, auspicious fruits, auspicious flowers and 2) representations of the paintings appearing in Pung Thao Kong-Ma Shrine. Pung Thao Kong-Ma Shrine Maha Sarakham Province has a total of 6 representations, including those with true love. leadership Those with wealth and happiness, those with good health, longevity, sage and unity.

Keywords: Representation, Mural, Pung Thao Kong Ma Shrine

บทนำ

ในสังคมไทยประกอบด้วยผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ หลายศาสนา มาอยู่ร่วมกัน ซึ่งการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวไทยกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ นถือได้ว่ามีความผสมผสาน กลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในบรรดากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งในประเทศไทย ชนชาวจีนซึ่งนับว่ามีเป็นจำนวนมากที่สุด เป็นกลุ่มหนึ่งที่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ จนทำให้ลูกหลานในยุคปัจจุบันไม่แตกต่างจากชาวไทยที่สืบเชื้อสายมาแต่บรรพบุรุษ การผสมกลมกลืนทำให้พวกเขาเหล่านั้นกลายเป็นคนไทยในที่สุด ความรู้สึกแปลกแยกทางสังคม ความขัดแย้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตจึงมีอยู่น้อย หรือแทบจะไม่ปรากฏเลย อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางความประสานสอดคล้องของวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชนสองชาติพันธุ์ ก็ปรากฏความแตกต่างของวัฒนธรรมย่อย ที่สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์จีนซึ่งแสดงออกมาในด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน ทั้งด้านการดำเนินชีวิต ภายในครอบครัว การใช้ภาษา การปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ความคิด ความเชื่อที่มีต่อเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และศิลปวัฒนธรรม (ทัศนวิทย์ ศรีมันตะ, 2562) จากการที่ชาวจีนผู้ซึ่งอพยพไปอยู่ในดินแดนต่าง ๆ สามารถรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเองเอาไว้ได้อย่างต่อเนื่องจวบจนปัจจุบัน ถึงแม้บางแห่งจะลดความเข้มงวดไปบ้าง ทำให้คนจีนได้ชื่อว่าเป็นชนชาติที่ยึดมั่นในประเพณีวัฒนธรรมของตนเองเหนียวแน่นที่สุดในโลกชาติหนึ่ง และสัญลักษณ์ที่เป็นรูปธรรมประการหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีนที่ปรากฏในทุกสังคม ได้แก่ ศาลเจ้า ฯลฯ ศาลเจ้า เป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญ เป็นเอกลักษณ์อยู่ควบคู่กับชาวจีนตลอดมานับตั้งแต่ยุคเริ่มแรกของการตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา การเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยในยุคแรก นอกเหนือจากการหลีกเลี่ยงภัยธรรมชาติ ความยากจนแร้นแค้น ความยุ่งยากวุ่นวายทางการเมือง ด้วยอุดมการณ์ ด้วยความอุตสาหะมุ่งมั่นในการทำมาหากินเพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้น การมาของชาวจีนชาวจีนยังนำเอาความคิด ความเชื่อ ความศรัทธาในเรื่องเกี่ยวกับเทพเจ้า วิญญาณ ศาสนาติดตัวมายังสังคมใหม่ เป็นสาเหตุทำให้พบศาลเจ้า ซึ่งเป็นศาสนสถานที่ชาวจีนใช้ในการประกอบพิธีกรรม เป็นที่กราบไหว้เทพเจ้าตามคติความเชื่ออยู่ทั่วไปในชุมชนชาวจีน ดังจะพบจากคำกล่าวซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่ามีชุมชนชาวจีนที่ใดมักปรากฏศาลเจ้าที่นั่น และจากการที่ชาวจีนมีการอพยพเข้ามาอยู่ในสังคมไทยมากขึ้น ทำให้พบศาลเจ้าถูกสร้างขึ้นกระจุกกระจายอยู่ทั่วไปทั้งในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดอย่างแพร่หลาย โดยมีการก่อสร้างเพื่อใช้เป็นที่พักพิงของเทพเจ้า รวมทั้งใช้ประโยชน์เพื่อการอย่างอื่น ดังจะพบจากการที่สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาฯ ถึงย่านที่อยู่ของชาวจีนที่ปะปนกับชาวไทยสมัยนั้นว่า “ย่านที่อยู่อาศัยของชาวจีน ตามสองข้างทางเดินมีศาลเจ้าร้านเจ็ก ช่างไม้ ต่อตู้ ต่อบรร ฯลฯ” (เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ, 2551)

ศาลเจ้าเปรียบเสมือนเป็นระบบสัญลักษณ์ของชาวจีนในไทย ที่สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์รวมกลุ่มความสัมพันธ์หรือเพื่อสร้างสิ่งยึดเหนี่ยวให้แก่คนในกลุ่มของตนสอดคล้องกับนักวิชาการด้านจีนศึกษาที่ได้ให้ความหมายของศาลเจ้าไว้ว่าศาลเจ้าเป็น ศาสนสถานที่ชาวจีนรวมกลุ่มสร้างขึ้น เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างคนกลุ่มภาษาเดียวกัน เพื่อใช้เป็นที่พักพิงรูปเคารพที่พวกตนติดตัวมาหรือกราบไหว้เทพเจ้าที่กลุ่มภาษาของตนเคารพนับถือหรือสร้างขึ้นเพื่อเป็นศาลประจำเขต ๆ หนึ่งของชาวจีนทุกกลุ่มภาษาที่อาศัยอยู่ปะปนในเขตเดียวกัน (พรพรรณ จันทโรนานนท์, 2546, น.81) ดังนั้นศาลเจ้าจึงถือเป็นศาสนสถานที่แสดงถึงความ เป็นชาติพันธุ์จีน เป็นสถานที่สำคัญที่อุดมไปด้วยคุณค่าของชาติพันธุ์ ทั้งยังเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่ควรแก่การศึกษาและการอนุรักษ์อีกด้วย (สุพิชฌาย์ ถกประจักษ์ และกนกพร นุ่มทอง, 2560, น.87-125)

ศาลเจ้าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวจีน ไม่ว่าจะเป็นจีนสกุลไหนหากอพยพย้ายเข้าไปตั้งถิ่นที่ใดก็ต้องมีการสร้างศาลเจ้าที่นั่น แม้ในปัจจุบันศาลเจ้าจีนจะไม่ได้มีบทบาทเหมือนในอดีต แต่สิ่งที่ยังคงดำรงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลงคือร่องรอยของวัฒนธรรมความเชื่อที่ยังสะท้อนให้เห็นผ่านงานศิลปะต่าง ๆ ในศาลเจ้าจีน งานศิลปะเป็นสิ่งที่ปรากฏทั้งรูปแบบสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม มีให้เห็นในศาลเจ้าจีนทุกแห่งในประเทศไทย ในจังหวัดมหาสารคามได้มีชาวไทยเชื้อสายจีนอพยพเข้ามาอยู่อาศัยเป็นจำนวนมากจากหลักฐานปรากฏว่ามีคนจีนเข้ามาอยู่ในจังหวัดมหาสารคามตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3

ซึ่งสาเหตุของการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามามีหลายประการ เช่น คนจีนเข้ามาเพราะถูกชักชวนให้มาประกอบการค้าขายในอำเภอเพื่อกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของเมือง เข้ามาเพราะเกิดโรคระบาดในเมืองใหญ่ หนีความอดอยากและความวุ่นวายในประเทศจีน เข้ามาอยู่กับญาติเพื่อช่วยงานการค้า และเข้ามาเนื่องจากย้ายที่ทำกิน เมื่อเดินทางเข้ามาแล้วต่างได้พยายามสร้างตัว สร้างฐานะจนทำให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ อันนำไปสู่การขยายตัวของเมือง นอกจากนี้คนจีนเหล่านี้ยังมีการปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อเข้ากับสภาพแวดล้อมของอีสานได้ จนเป็นส่วนหนึ่งของท้องถิ่นในชั้นลูกหลาน จากอดีตที่ชาวจีนเข้ามายังดินแดนนี้จวบจนปัจจุบัน

ตลอดจน ศาลเจ้าเป็นศาสนสถานควบคู่อยู่กับชุมชนจีน สร้างขึ้นตามแบบแผนประเพณีจีนเพื่อประกอบพิธีทางศาสนา แบบจีนให้การคุ้มครองชาวจีนในต่างถิ่นและลูกหลานของตน เป็นศูนย์กลางยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชนชาวจีนที่หลอมรวมความเชื่อแบบจีนทั้ง 4 ลักษณะไว้ในสถานที่เดียวกัน คือ ความเชื่อดั้งเดิม (ฟ้าดิน) ศาสนาเต๋า พุทธศาสนาหายานและลัทธิขงจื้อผ่านศิลปะจิตรกรรมฝาผนัง สถาปัตยกรรมและรูปเคารพ ดังนั้น ศาลเจ้าจึงมีคุณค่าความสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ คุณค่าด้านสังคม เป็นศูนย์รวมทางสังคมที่สืบทอดและเผยแพร่คำสอนศาสนาและความเชื่อที่เน้นให้คนทำความดีละเว้นความชั่ว คุณค่าด้านศิลปกรรม อันเป็นสถานที่สอนให้ผู้คนมีความซื่อสัตย์ กตัญญู เมตตา กรุณา มีคุณธรรม และคุณค่าด้านกฎหมายจารีตประเพณี เนื่องจากสั่งสอนให้ผู้คนละเว้นความชั่วซึ่งเป็นการส่งเสริมดำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายบ้านเมือง (ตัวน ถี เริง และบุญยิ่ง ไร้สุขศิริ, 2543, น.2-62)

ดังนั้น จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมที่ปรากฏผ่านจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่ศาลเจ้าปู่เจ้าก่อง-มา โดยใช้ทฤษฎีภาพแทนในการศึกษาสัญลักษณ์ที่ปรากฏ ซึ่งสัญลักษณ์เหล่านี้ได้ถูกนำเสนอผ่านภาพวาด ที่ได้สะท้อนวิถีคิด ระบบความเชื่อทางประเพณีและวัฒนธรรมของคนจีน ตลอดจนแฝงด้วยความรู้ ภูมิปัญญาเชิงช่าง ความเชื่อ จารีตวัฒนธรรมซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการจัดระเบียบสังคม การสืบทอดและพัฒนาสังคมวัฒนธรรมชาวจีนในชุมชนเมืองมหาสารคามนอกจากนั้นยังปลูกฝังคุณธรรมอันดีงามให้กับผู้คนรุ่นใหม่ เสริมสร้างอัตลักษณ์ความเป็นจีนในสังคมไทยให้เป็นที่ยอมรับของลูกหลานชาวจีนสืบทอดวัฒนธรรมของบรรพชนของตนให้อยู่คู่กับสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเภทของภาพจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าก่อง-มา จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาภาพแทนของภาพจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าก่อง-มา จังหวัดมหาสารคาม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย** ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stockholder) เกี่ยวกับภาพแทนจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าก่อง-มา จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 5 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2. **เครื่องมือในการวิจัย** ได้แก่ 1) แบบบันทึกข้อมูล ใช้ในการสังเกตและบันทึกจากการรับฟังผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stockholder) เกี่ยวกับภาพจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าก่อง-มา จังหวัดมหาสารคาม และ 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ได้แก่ เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาพจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าก่อง-มาจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลภาพจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าก่อง-มาจังหวัดมหาสารคาม นอกจากนั้นยังใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศาลเจ้าปู่เจ้าก่อง-มา จังหวัดมหาสารคาม และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ (Document Research)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย แบบบันทึก และการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องภาพแทนจิตกรรมฝาผนังที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าก่อง-ม่า จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาประเภทของภาพจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าก่อง-ม่า จังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า ประเภทของภาพจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าก่อง-ม่า จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลได้ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ประเภทของภาพจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าก่อง-ม่า จังหวัดมหาสารคาม

ประเภทของภาพจิตรกรรม	ภาพจิตรกรรม	การสื่อความหมาย
สัตว์มงคล	เปิดแมนดาริน 鸳鸯 yuānyāng	ความรักแท้ ความรักนิรันดร์และความซื่อสัตย์ต่อคู่ชีวิต
	ปลาหลีฮื้อ 鲤鱼 lǐyú	ความโชคดีและความเป็นสิริมงคล ความมั่งคั่ง ความเจริญรุ่งเรือง
	พญาอินทรี 老鹰 lǎoyīng	ความเป็นผู้นำ
	ปลาทอง 金鱼 jīnyú	การมีเงินทองล้นหลาม
	ปลา 鱼 yú	โชคลาภ ความมั่งคั่ง ร่ำรวยเงินทอง ผ่อนปัญหา ความทุกข์ยาก
	นกกระเรียน 火烈鸟 huǒlièniǎo	ความอายุยืน ความแข็งแรง
	กวาง 鹿 lù	ความมั่งมีศรีสุข ความรุ่งเรือง มั่งคั่ง อายุยืนยาว มีความก้าวหน้า ทั้งด้านยศศักดิ์ ความก้าวหน้า ความร่ำรวย และสุขภาพดีมาให้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด
	นกจิว 雉 jī	สามภรรยา
	ผีเสื้อ 蝴蝶 húdié	การเติบโตของเด็กสาว
สิ่งของมงคล	เตาเผาข้าวเต้า 八角葫芦烤箱 bājiǎo húlu kǎoxiāng	เป็นสิ่งปลูกสร้างสิ่งมงคล มีไว้สำหรับเผากระดาษเงินกระดาษทอง ที่สามารถส่งสิ่งของไปถึงบรรพบุรุษได้
	กลองปลา 鱼鼓 yúgǔ	เสียงแห่งความเป็นมงคล

	ขลุ่ย 笛 di	เสียงแห่งความเป็นมงคล
	กระเช้าดอกไม้ 花篮 huālán	ความสุขสดชื่นและสดใสรุ่งเรือง
	แผ่นป้ายคู่หยินหยาง 阴阳板 yīnyáng bǎn	พลังอำนาจแห่งธรรมชาติ
	พัดใบกล้วย 芭蕉扇 bājiāoshàn	การพินคินชีพ
	กระบี่วิเศษ 宝剑 bǎojiàn	การกำจัดสิ่งชั่วร้าย
ผลไม้มงคล	ลำไย 龙眼 lóngyǎn	ความรัก ความเป็นผู้นำ และความมีอำนาจวาสนา
	ส้ม 桔子 júzi	ความโชคดี สิริมงคล
	ทับทิม 石榴 shíliú	ความสิริมงคล ความรักใคร่กลมเกลียวกัน ช่วยปิด เป่าสิ่งอัปมงคล
	ชมพู่ 莲雾 liánwù	การอวยพรให้เด็กเป็นคนที่อ่อนหวาน งดงามน่ารัก บริสุทธิ์
	องุ่น 葡萄 pútáo	ความเจริญรุ่งเรืองทั้งหน้าที่การงานและชีวิต ครอบครัว
	ลิ้นจี่ 荔枝 lìzhī	ความเป็นสิริมงคล
	แอปเปิ้ล 苹果 píngguǒ	การมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ ปราศจาก โรคพยาธิมาเบียดเบียน มีสุขภาพแข็งแรงไม่เจ็บ ไม่ไข้
	ส้มโอ 柚子 yòuzi	ความเป็นสิริมงคล
	ลูกท้อ 桃子 táozǐ	การมีอายุยืนยาว และ เกี่ยวข้องกับการป้องกันสิ่ง ชั่วร้าย
ดอกไม้มงคล	ดอกบัว 荷花 héhuā	ความเป็นนิรันดร์
	ดอกกุหลาบ 玫瑰 méiguī	ความร่มเย็นเป็นสุข

เบญจมาศ 菊花 júhuā	นักปราชญ์ ผู้มีจริยวัตรงดงาม
ดอกกลีลี้ 百合花 bǎihéhuā	ความสง่างาม ความมั่งคั่ง ร่ำรวย การมีศักดิ์ศรี
ดอกเหมย 梅花 méihuā	ความงามอันสดใส บริสุทธิ์ และยังหมายถึงชีวิตใหม่ของวัยสาว
ดอกกระดังงา 依兰花 yīlānhuā	เป็นที่นับหน้าถือตา มีเงินทองลาภยศ
ดอกโบตั๋น 牡丹花 mǔdān huā หรือ 富贵花 fùguì huā	ความสง่างาม ความร่ำรวย
ต้นสน 松 song	ความสง่างาม ความกล้าหาญ
ดอกเหมย 梅花 méihuā	ความงามอันสดใส บริสุทธิ์ และยังหมายถึงชีวิตใหม่ของวัยสาว
สามสหายแห่งฤดูเหิมันต์ 岁寒三友 (suihānsānyǒu)	ความรักความสามัคคี มิตรภาพ
ดอกคาเมลเลียหรือดอกต้นชา 茶花 cháhuā	ความน่ารัก อ่อนน้อมถ่อมตน ความรักในอุดมคติ
ดอกกล้วยไม้ 兰花 lánhuā	มิตรภาพที่สูงส่ง ภาพดอกกล้วยไม้ที่เลื้อยเกี่ยวกันหลายถึงความรักใคร่ พอใจซึ่งกันและกัน
ต้นไผ่ 竹子 zhúzi	ความดีงาม ความจงรักภักดีและความอ่อนน้อมถ่อมตน
ต้นไผ่ 竹子(zhúzi)	อวยพร
ดอกชบา 木槿花 mùjǐnhuā	ความแข็งแกร่ง
ดอกอุ้งหว่านหรือดอกฟอร์เก็ตมีน้อต 勿忘我花 wùwàngwǒ huā	ความรักอันเป็นนิรันดร์ มิตรภาพที่แข็งแรง

2. การศึกษาภาพแทนของภาพจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เถ่ากง-ม่า จังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า ภาพแทนของจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เถ่ากง-ม่า จังหวัดมหาสารคาม ดังนี้

2.1 ผู้ที่มีความรักแท้ ตัวอย่างเช่น เป็ดแมนดาริน 鸳鸯 yuānyāng เป็นสัญลักษณ์แห่งความรักแท้และความซื่อสัตย์ มีสี่สวามโดยเฉพาะในตัวผู้ จนได้ชื่อว่าเป็นนกชนิดหนึ่งที่มีความสวยงามที่สุดในโลก เป็นนกที่จับคู่เพียงตัวเดียวตลอดชีวิต ดังนั้นจึงเป็นสัญลักษณ์ของความรักแท้และความซื่อสัตย์ระหว่างหญิงและชาย คนจีนส่วนใหญ่จึงนิยมมอบภาพวาดหรือรูปปั้นคู่ของเป็ดแมนดาริน ให้แก่ บุคคลที่รักตลอดจนนิยมนำเอาไปประดับตามบ้านเรือน เนื่องจากเชื่อว่าเป็นวัตถุมงคลที่มีความรักและความซื่อสัตย์มาสู่ครอบครัว ลำไย 龙眼 lóngyǎn : ความรัก ความเป็นผู้นำ และความมีอำนาจวาสนา ลำไยเป็นผลไม้มงคล ซึ่งคนจีนบางกลุ่มนำไปใช้ร่วมกับพิธีการสูง เพราะเชื่อกันว่า เป็นสัญลักษณ์ ของความรัก ความหวานชื่น สำหรับหนุ่มสาวในงานพิธีมงคลนั้น ๆ ลำไยภาษาจีนอ่านว่า หลงเหยียน แปลว่า ดวงตาดำมั่งกร ซึ่ง มั่งกรเป็นสัญลักษณ์ของฮ่องเต้เมืองจีน ดังนั้นหมายถึง ความเป็นผู้มีอำนาจ เป็นผู้นำปวงชน และเป็นผู้ที่ได้รับความเคารพนับถือ ฉะนั้น ลำไยคือผลไม้มงคลที่เชื่อว่า เป็นตัวแทนแห่งความรัก ความเป็นผู้นำ และความมีอำนาจวาสนา

2.2 ความเป็นผู้นำ ความตั้งใจในการทำงาน ตัวอย่างเช่น ปลาหลีฮื้อ 鲤鱼 lǐyú คำว่า “ปลา” ในภาษาจีนออกเสียงว่า “หยู่” (鱼) ซึ่งนอกจากเสียงใกล้เคียงกับคำว่า “ยู่ว” (玉) ที่แปลว่าหยก ใช้สื่อถึงความร่ำรวยและเสียงยังเหมือนกับคำว่า “หยู่ว” (余) ที่แปลว่าเหลือกินเหลือใช้ ปลาหลีฮื้อ สัตว์มงคลที่นิยมนำมาเป็นอุปกรณ์ฮวงจุ้ย เนื่องจากนิยมตั้งไว้ที่โต๊ะทำงาน โต๊ะเก็บเงินหรือมอบเป็นของขวัญกำนัล เพื่อเสริมให้ผู้รับมีความสมบูรณ์พูนสุข เสริมความมั่งคั่ง ความเจริญรุ่งเรือง มีกินมีใช้ไม่หมดสิ้น นอกจากนี้แล้ว ชาวจีนยังมีความเชื่อที่ว่า ปลาหลีฮื้อ เป็นปลาที่จะนำโชคลาภมาให้เจ้าของอย่างงาม เป็นที่นิยมในหมู่คนค้าขายเพื่อช่วยเพิ่มโชคลาภ ทำให้ค้าขายดีถึงแม้ว่าจะเป็นคนทำงานเงินเดือนประจำก็สามารถวางปลาหลีฮื้อ ไว้ที่บ้านเพื่อให้มีโชคมีลาภได้เช่นกัน พญาอินทรี 老鹰 lǎoyīng : ความเป็นผู้นำ เป็นสัตว์มงคลที่นิยมนำมาใช้ในทางฮวงจุ้ย นกอินทรีหมายถึงความสูงส่งและความมีอำนาจบารมี มันจึงเป็นสัตว์มงคลอันดับต้น ๆ ของทุกคนชนชาติ เพราะพญาอินทรีเป็นสัญลักษณ์ของความกล้าหาญแข็งแกร่งและมีอิทธิพล เป็นผู้นำความยิ่งใหญ่และสง่างามอย่างแท้จริง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองการณ์ไกล และอ่อนนุช 葡萄 pútáo : ความเจริญรุ่งเรืองทั้งหน้าที่การงานและชีวิตครอบครัว

2.3 ผู้ที่มีความร่ำรวยเงินทอง และความสุข ตัวอย่างเช่น ปลาทอง 金鱼 jīnyú : การมีเงินทองล้นหลาม ปลา 鱼 yú : โชคลาภ ความมั่งคั่ง ร่ำรวยเงินทอง ผ่อนปัญหาความทุกข์ยาก ปลาเป็นสัญลักษณ์ของความมั่งคั่ง จัดว่าเป็นสัตว์มงคลที่นิยมในหมู่คนค้าขาย เพื่อเพิ่มโชคลาภ ทำให้ขายดี ผ่อนปัญหาความทุกข์ยาก คดีความ หรืออาการเจ็บไข้ให้หายป่วยได้ และถึงแม้ว่าจะเป็นพนักงานเงินเดือนประจำ ก็สามารถวางปลาหลีฮื้อไว้ที่บ้านได้เช่นกัน ส่วนตำแหน่งวางควรจะหันหัวเข้าในบ้าน เพื่อนำความโชคดี และความเป็นสิริมงคลเข้ามาสู่บ้านนั่นเอง กวาง 鹿 lù : ความมั่งมีศรีสุข ความรุ่งเรือง มั่งคั่ง อายุยืนยาว มีความก้าวหน้าทั้งด้านยศศักดิ์ ความก้าวหน้า ความร่ำรวย และสุขภาพดีมาให้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด 鹿 (lù) มีคำพ้องเสียงกับคำว่า 禄 (lù) ซึ่งเป็นชื่อของเทพเจ้าลู่ หรือเทพเจ้าลก ในภาษาจีนแต่จิ๋ว กวางเป็นสัตว์มงคลอีกประเภทหนึ่งที่นิยมนำมาใช้ในทางฮวงจุ้ย เชื่อว่ากวางจะช่วยให้สมหวังในสิ่งที่ปรารถนา และเป็นสัญลักษณ์แห่งความมั่งมีศรีสุข หากบ้านไหนเกิดมีเรื่องคดีความ หรือคนอาศัยภายในบ้านมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกัน ก็สามารถใช้รูปปั้นกวางเพื่อช่วยทุเลาปัญหาลงได้ การจัดตั้งรูปปั้นกวางไม่ควรหันหน้าออกไปทางหน้าบ้าน ควรจะหันหน้าเข้าบ้าน เพราะกวางจะได้ช่วยนำสิ่งมงคลเข้าสู่บ้าน ส้ม 桔子 júzi : ความโชคดี สิริมงคล ส้มเป็นสัญลักษณ์มงคลมาทุกสมัย สามารถใช้ส้มในการมองเป็นของฝากของไหว้ได้ในทุก ๆ เทศกาล ใช้เป็นของไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และใช้ประกอบพิธีกรรมในทุก ๆ แห่ง การมอบผลส้มซึ่งกันและกัน จึงเป็นเหมือนดังเช่นการมองสิ่งดี ๆ ที่เป็นมงคลให้แก่กันนั่นเอง ทั้งนี้

มีสาเหตุสำคัญมาจากสิ่งเดียวคือ เสียงของอักษรคำว่า “ผลส้ม” เรียกว่า จวีจื่อ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า จวี คำว่า “จวี” นี้เองที่พ้องเสียงใกล้เคียงกับ “จี” ที่แปลว่า โชคดี มงคล สิริมงคล

2.4 ผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรง อายุยืนยาว ตัวอย่างเช่น นกกระเรียน 火烈鸟 huǒlièniǎo : ความอายุยืน ความแข็งแรง เป็นสัญลักษณ์แห่งความอายุยืน เป็นสัตว์มงคลที่มีความหมายที่ดีอีกอย่างหนึ่ง การใช้นกกระเรียนจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้ดีขึ้นถ้าตั้งนกเรียนไว้ในบ้านก็จะส่งผลให้ คนสูงอายุนบ้านมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง หากมีคนเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะหายป่วย คนหนุ่มคนสาวจะมีหน้าที่การงานที่ดีและราบรื่นไม่มีอุปสรรค และเด็กเล็กมีการเรียนที่ดี นกกระเรียนเป็นสัตว์มงคลอีกชนิดหนึ่งที่มีชื่อเสียงมากของคนจีนเรียกตามสำเนียงจีนกลางว่า เห้อะ เป็นเทพพาหนะของเทพแห่งความยั่งยืน หรือแทนคำว่า โชว์ (守) ได้ เมื่อจะอวยพรให้มีอายุยืนขวัญยืน จึงมักมีการมอบภาพที่สิริมงคลหรือแพรพรรณล้ำค่าที่ปักเป็นรูปนกกระเรียน แอปเปิ้ล 苹果 píngguǒ : การมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บเป็น มีสุขภาพแข็งแรงไม่เจ็บไม่ไข้

2.5 นักปราชญ์ ตัวอย่างเช่น เบญจมาศ 菊花 júhuā : นักปราชญ์ ผู้มีจริยวัตรงดงาม 菊 (jú) ที่แปลว่าดอกเบญจมาศ ยังพ้องเสียงกับคำว่า 局 (jú) หมายถึงการมาอยู่อาศัย ดอกเบญจมาศหรือดอกชิวหวี เกิดจากนักกวีชาวจีน “เผาหยวนหมิง” ได้เขียนกวีบทหนึ่ง เปรียบเทียบดอกเบญจมาศว่าเป็นนักปราชญ์ ผู้มีจริยวัตรงดงามซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นบทกวี ที่ไพเราะ ดอกเบญจมาศเป็นดอกไม้ที่ล้มลุก ดอกเบญจมาศเป็นดอกไม้ตระกูลดอกเดซี่ดอกใหญ่ดอกเดียวเด่นมีก้านแข็งแรงบานทนเกือบถึง 10 วัน มีกว่า 100 สายพันธุ์ ปลูกครั้งแรกที่จีน ญี่ปุ่น เมื่อ 3,000 กว่าปีมาแล้วเป็นดอกไม้ที่ขอบแสงแดดจัด ดินที่มีการระบายน้ำค่อนข้างดีบางสายพันธุ์มีกลิ่นแรงจะมีกลิ่นฉุนมากกว่าหอมเบญจมาศ ดอกเบญจมาศเป็นดอกไม้ที่นิยมให้แก่คนอันเป็นที่รัก ดอกเบญจมาศมีหลายสีและมีความหมายต่างกัน เช่น สีแดงสำหรับความรักและโชคดี ความปรารถนาดี สีขาวหมายถึงสัจจะ จีนหมายถึงงาช้างสูง ดอกเบญจมาศเป็นสัญลักษณ์ของกองทัพจีนยุคเก่าก่อนการปฏิวัติ และเป็นดอกไม้ของคนชั้นสูงยอมเป็นของต้องห้ามสำหรับประชาชนธรรมดาทั่วไปจะปลูกดอกไม้ชนิดนี้ไว้ชม สุดท้ายสีเหลืองหมายถึง ความรักที่ยั่งยืน

2.6 ความสามัคคี ตัวอย่างเช่น สามสหายแห่งฤดูหนาว 岁寒三友 (suihán sānyǒu) : ความรักความสามัคคี มิตรภาพ สามสหายแห่งฤดูหนาวคือต้นไม้อายุยืนในฤดูหนาว ในความหมายแรกนั้น หมายถึง “จิตใจอันเข้มแข็งทนงและองอาจ กล้าที่จะต่อสู้ฟันฝ่าอุปสรรคโดยไม่ย่อท้อ” โดยเปรียบเทียบกับเอกลักษณ์ของต้นไม้ทั้งสามคือ ไม้สน-เหมย ที่ยืนหยัดอยู่ได้ท่ามกลางการผลัดเปลี่ยนฤดูจากฤดูหนาวอันแสนหนาวเหน็บไปสู่ฤดูใบไม้ผลิที่แสนอบอุ่น ในความหมายที่สองหมายถึง “ความรักความสามัคคีและน้ำมิตรไมตรี มิตรภาพที่ไม่เคยทอดทิ้งกันและกัน” โดยเปรียบเทียบกับเอกลักษณ์ของไม้ สน เหมย ที่ยืนหยัดเคียงข้างกันต่อสู้กับลมหนาวจวบจนถึงวันแรกแห่งฤดูใบไม้ผลิ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องภาพแทนจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าแม่ จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประเภทของภาพจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าแม่ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ด้านข้อมูลมีจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าแม่ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 9 ภาพ และด้านเนื้อหาพบว่า มีประเภทของจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าแม่ มีทั้งหมด 4 ประเภท ได้แก่ สัตว์มงคล สิ่งของมงคล ผลไม้มงคล ดอกไม้มงคล

2. เพื่อศึกษาภาพแทนของภาพจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าแม่ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ภาพแทนของจิตรกรรมที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เจ้าแม่ จังหวัดมหาสารคาม มีทั้งหมด 6 ภาพแทน ได้แก่ ผู้ที่มีความรักแท้ ความเป็นผู้นำ ผู้ที่มีความร่ำรวยเงินทอง และความสุข ผู้ที่มีสุขภาพแข็งแรง อายุยืนยาว นักปราชญ์ และความสามัคคี โดยจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏใน

ศาลเจ้าปู่ศาลเจ้าปู่เง่ากง-ม่า ที่ได้สื่อความหมายทางวัฒนธรรมของคนจีนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เพราะภาพที่ปรากฏได้บ่งบอกถึงความเป็นชาติที่มีอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ มีศิลปะและวัฒนธรรมที่หลากหลาย และที่สำคัญคือ เป็นชาติที่ผู้คนมีจิตใจดี มีคุณธรรมจริยธรรม โดยแต่ละภาพแทนแสดงถึง ความเชื่อ โชคลาภ ความเป็นสิริมงคล ความรัก มิตรภาพที่ดี และความซื่อสัตย์ การปิดเปลือกข้าวร้าย เป็นต้น ทำให้เห็นถึงภูมิปัญญาของความเชื่อและความศรัทธาของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดมหาสารคามได้เป็นอย่างดี

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องภาพแทนจิตกรรมฝาผนังที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่เถ่ากง-ม่า จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

จิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่ศาลเจ้าปู่เถ่ากง-ม่า ที่ได้สื่อความหมายทางวัฒนธรรมของคนจีนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะภาพที่ปรากฏได้บ่งบอกถึงความเป็นชาติที่มีอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ มีศิลปะและวัฒนธรรมที่หลากหลาย และที่สำคัญคือ เป็นชาติที่ผู้คนมีจิตใจดี มีคุณธรรมจริยธรรม โดยแต่ละภาพแทนแสดงถึง ความเชื่อ โชคลาภ ความเป็นสิริมงคล ความรัก มิตรภาพที่ดีและความซื่อสัตย์ การปิดเป่าสิ่งชั่วร้าย เป็นต้น ทำให้เห็นถึงภูมิปัญญาของความเชื่อและความศรัทธาของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดมหาสารคามได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Hongbo Qin และภรติ พันธุภากร (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่องจิตรกรรมฝาผนังศาลเจ้าจีน: การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ศิลปกรรมจีนชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง ย่านตลาดโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า ลักษณะรูปแบบทางศิลปกรรมของจิตรกรรมฝาผนังศาลเจ้าจีนในย่านตลาดโพธารามสืบทอดจากจีนตอนใต้สมัยราชวงศ์ชิงตอนปลายถึงสมัยสาธารณรัฐประชาชนจีนตอนต้นใช้เป็นสื่อในการปลูกฝังคุณธรรมอันดีงามตามลัทธิขงจื้อ ศาสนาเต๋าและพุทธมหายาน และเป็นสัญลักษณ์มงคลตามความเชื่อของชาวจีน โดยมีคุณค่าสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จัดระเบียบจริยธรรมทางสังคม เป็นสื่อในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจีน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสุพิชฌาย์ ถกมลประจักษ์ (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การสำรวจและรวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวกับศาลเจ้าจีนในประเทศไทยผ่านฐานข้อมูลของไทย ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเนื้อหาด้านสถาปัตยกรรมการอนุรักษ์และเนื้อหาด้านประวัติศาสตร์และความเชื่อทางศาสนาเป็นกลุ่มเนื้อหาที่มีการศึกษามากที่สุด หากดูจากขอบเขตของช่วงเวลาทำให้ทราบทิศทางการศึกษาเรื่องศาลเจ้าในประเทศไทยว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะเนื้อหาการศึกษาประเพณีผ่านศาลเจ้า อาจเป็นผลมาจากประชาชนให้ความสนใจเรื่องของประเพณี จึงทำให้มีผู้ทำการศึกษาประเพณีผ่านศาลเจ้าเพิ่มขึ้น และนอกจากนี้ทำให้ทราบว่าศาลเจ้ามีความสำคัญและควรค่าแก่การอนุรักษ์และพัฒนาต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ควรศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ Representation หรือแนวคิดเกี่ยวกับภาพแทนให้ลึกซึ้งเพื่อที่จะได้เข้าใจ
ความหมายและมุมมองในการศึกษามากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผู้ศึกษาอาจจะเพิ่มแนวคิดและทฤษฎีที่หลากหลายในการศึกษาเพื่อให้ทราบแนวคิดและมุมมองใหม่จากการใช้ทฤษฎีนั้น

2.2 ผู้ศึกษาควรศึกษาจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในศาลเจ้าปู่ศาลเจ้าปุงเถ่ากง-มาในเขตพื้นที่อื่นว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณ คณะคณาจารย์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ให้การสนับสนุนด้านข้อมูลในการศึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัฐพล อินตะเสน ที่ให้คำปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะในการเขียนบทความ ขอขอบคุณวารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นพื้นที่ในการนำเสนอสาระทางวิชาการด้านจีนศึกษา คุณค่าและประโยชน์จากบทความนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดา มารดา และบูรพาจารย์ทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- ถ้วน ลี เสง และบุญยั้ง ไร่สุขสิริ. (2543). *ความเป็นมาของวัดจีนและศาลเจ้าจีนในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สายส่งศึกษิตการพิมพ์. 2543.
- ทัศนวิทย์ ศรีมันตะ. (2562). “Gold and Silver Paper Burned Stove : Patterns and Representations” ในการประชุมทางวิชาการระดับนานาชาติ “15th International Conference on Humanities and Social Sciences (IC-HUSO) 2019 11-12 November, 2019 Khon Kaen, Thailand”. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2546). *วิถีจีน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ประพันธ์สาส์น.
- เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ. (2551). *ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม*. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- สุพิชฌาย์ ถกมลประจักษ์ และกนกพร นุ่มทอง. (2560). “การสำรวจและรวบรวมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าจีนในประเทศไทยผ่านฐานข้อมูลของไทย”. *วารสารจีนศึกษา*, 1(2), น.87-125.